

УДК 336.71

Уляна ВИТВИЦЬКА, к.е.н., доцент,
*кафедра фінансів, обліку та оподаткування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Івано-Франківськ, Україна*

Ольга ПАЗИНЮК, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Івано-Франківськ, Україна*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Фінансова безпека комерційних банків є критично важливим аспектом для забезпечення стабільності всієї банківської системи. У сучасних умовах, коли фінансові ринки стають все більш динамічними та непередбачуваними, систематизація загроз, що можуть вплинути на фінансову безпеку банків, набуває особливої актуальності.

Вивчення загроз фінансовій безпеці комерційних банків дає змогу не лише виявити потенційні ризики, але й розробити стратегії їх нівелювання. Знання про існуючі загрози допомагає банкам адаптувати свої бізнес-моделі, покращувати системи управління ризиками та забезпечувати належний рівень капіталізації.

Традиційно загрози фінансовій безпеці комерційних банків класифікують за такими ознаками [1, с.81]:

- за джерелом виникнення – зовнішні та внутрішні;
- за ступенем негативного впливу наслідків реалізації загрози – з високим, значним, середнім та низьким ступенем важкості;
- за формою збитку – виділяють загрози, настання яких завдає прямого збитку, та загрози, настання яких призведе до упущеної вигоди;
- за тривалістю дії виділяють тимчасові та постійні загрози;
- за можливістю здійснення загрози – реальні та потенційні.

Крім того, за сферою виникнення доцільно виділити наступні види загроз фінансовій безпеці комерційних банків:

1. економічні – коливання валютних курсів, зміни процентних ставок, інфляція та рецесія можуть суттєво вплинути на фінансові результати банківських установ;
2. політичні – нестабільність політичної ситуації, зміни законодавства та регуляторних вимог можуть створювати додаткові виклики для банківської діяльності;
3. технологічні – швидкий розвиток технологій, зокрема в сфері кібербезпеки, створює перед банками нові виклики. Кібератаки та витоки даних можуть призвести до значних фінансових втрат і підриву довіри з боку клієнтів;
4. соціальні – зміни в поведінці споживачів, соціальні рухи та зміни в суспільних настроях також можуть впливати на фінансову стабільність банків.

Найбільш численною і вагомою групою банківських ризиків є фінансові. Вони виникають через ймовірність грошових втрат, зумовлених змінами в обсягах, дохідності, вартості та структурі активів і пасивів банків. Основними видами фінансових ризиків є наступні:

- ризик інфляції, тобто ймовірність знецінення грошових коштів через втрату їх купівельної спроможності;

- ризик неплатоспроможності, тобто ймовірність нездатності банку виконати свої зобов'язання навіть при продажі активів. Тісно пов'язаний із ризиком ліквідності та ризиком банкрутства;

- цінові ризики – ймовірність несприятливих змін дохідності або вартості активів і зобов'язань через зміну ринкових цін;

- ризик незбалансованої ліквідності – ймовірність того, що банк не зможе виконати свої зобов'язання або втратить дохід через надмірну кількість високоліквідних активів;

- базисний ризик – ймовірність структурних зрушень у різних відсоткових ставках, які спричиняють асиметрію в їх динаміці.

Особливо небезпечними є загрози кібербезпеці банківських установ, зокрема [2]:

- хакерські атаки – це дії зловмисників, спрямовані на отримання несанкціонованого доступу до комп'ютерних систем, баз даних або мереж. Такі атаки можуть бути націлені на викрадення конфіденційних даних, їх зміну або навіть повне знищення;

- фішинг – вид кіберзагрози, коли зловмисники обманом змушують користувачів надати свої персональні дані, такі як логіни, паролі чи інформацію про банківські рахунки. Зазвичай це робиться через підроблені електронні листи, сайти або повідомлення;

- DDoS-атаки (розподілена відмова в обслуговуванні) – атаки, спрямовані на перевантаження онлайн-сервісів або сайтів, через що вони стають недоступними для користувачів. Від таких атак часто страждають банки, урядові установи та великі компанії.

За таких умов банки вимушені вживати комплекс заходів, спрямованих на зменшення рівня ризиків, захист своїх активів, збереження стабільності та зміцнення довіри клієнтів.

Основними напрямками протидії загрозам фінансовій безпеці комерційних банків є:

- забезпечення кібербезпеки, що передбачає використання сучасних інформаційних систем захисту, постійне навчання співробітників (за програмами з підвищення кіберграмотності персоналу, тренінги з виявлення кіберзагроз, наприклад, фішингу), впровадження моніторингу та аудиту (зокрема, постійне відстеження роботи ІТ-систем банку, регулярне оновлення програмного забезпечення);

- управління репутаційними ризиками, що передбачає активну роботу зі ЗМІ та клієнтами, миттєву реакцію на негативні новини або скандали, забезпечення транспарентності фінансових операцій та звітності;

- створення резервних фондів – фінансових резервів для покриття ризиків (наприклад, резерв на випадок дефолту клієнтів, резерви ліквідності для покриття термінових зобов'язань);

- використання сучасних технологій, зокрема цифровізація процесів (впровадження блокчейн-технологій для захисту транзакцій, використання штучного інтелекту для прогнозування ризиків);

- постійне партнерство та співпраця з іншими банками через асоціації, обмін інформацією про загрози та ін.

Таким чином, систематизація загроз дає змогу не лише окреслити основні проблемні зони, а й створити основу для розробки превентивних заходів, спрямованих на посилення фінансової безпеки та стійкості банківських установ.

Література

1. Лісняк А. Є. Чинники фінансової безпеки банків. *Вісник університету банківської справи*. 2017. № 3 (30). С.77-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2017_3_13
2. Гончаренко І. Кіберзагрози фінансового сектора в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-82>